

**Tomas
Lagūnavičius**

An abstract, ethereal image featuring a series of soft, flowing, wavy lines of light against a dark background. The light forms a continuous, undulating shape that resembles a wave or a ribbon, creating a sense of movement and depth. The overall effect is dreamlike and artistic.

**NAUJO MOKSLO MENO
FILOSOFIJOS GENEZĖ:
TOMO LAGŪNAVIČIAUS
TEORIJOS IR PRAKTIKOS
VIRSMAS**

*Naujo mokslo meno
filosofijos genezė:
Tomo Lagūnavičiaus
teorijos ir praktikos
virsmas*

Knygos autorius Tomas Lagūnavičius

ISBN 978-609-8349-54-2

2026

Turinys

Įvadas	6
I SKYRIUS. FILOSOFIJOS SAMPRATOS ISTORIJA	8
1.1 Antika ir meno filosofija	9
1.2 Renesansas ir modernybės pradžia	10
1.3 XX a. meno teorijos ir postmodernizmas	11
1.4 Filosofijos istorijos sąsąja su NMM ir Lagūnavičiumi	12
II SKYRIUS. MOKSLO SAMPRATA KULTŪROJE	13
2.1 Empirizmas ir pažinimo patirtis	14
2.2 Racionalizmas ir konceptualus mąstymas	15
2.3 Šiuolaikiniai moksliniai metodai ir interdisciplinarumas	16
2.4 Empirizmo, racionalizmo ir šiuolaikinių metodų sąveika NMM	17
III SKYRIUS. NAUJO MOKSLO MENO STILIAUS TEORINIAI PAMATATAI	18
3.1 Naujoji empirija ir estetika	19
3.2 Kūrybos ir pažinimo santykis	20
3.3 Kūno, percepcija ir žmogiškasis subjektas	21
3.4 Lagūnavičiaus metodologiniai modeliai	22
3.5 Teorinė sintezė	23
IV SKYRIUS. KRITINĖ ANALIZĖ IR TAIKYMAS	24
4.1 Estetikos kritika	25
4.2 Praktiniai kūrybos pavyzdžiai	26
4.3 Meninės intervencijos analizė	27
4.4 Kritinė refleksija ir kultūrinė reikšmė	28
V SKYRIUS. TOMO LAGŪNAVIČIAUS INDĖLIS IR NMM ATEITIS	29
5.1 Filosofinis palikimas	30
5.2 Kultūrinė reikšmė	31
5.3 Potencialios NMM evoliucijos	32
5.4 Reikšmė šiuolaikinei meno ir mokslo diskusijai	33
5.5 Išvados	34
Baigiamoji dalis	35
Išvados	36
Rekomendacijos	37
Pabaiga	38
Pilna bibliografija	39

Ivadas

Filosofijos tradicija nuo Antikos laikų siekė suprasti žmogaus patirtį, kūrybą ir pažinimą kaip tarpusavyje susijusias sritis. Platonas, nagrinėdamas meno prigimtį, teigė, kad menas yra imitacija (mimesis) – t. y., jis atspindi tikrovę, tačiau tuo pačiu atitolina nuo tiesos (Plato, Republic, Book X). Aristotelis papildė šią perspektyvą, išskirdamas estetinio potyrio emocionalumą ir jo funkciją žmogaus moralei ir psichikai (Aristotle, Poetics, 335 BC). Per amžius filosofai ir menininkai nuolat diskutuodavo, ar kūryba yra tik estetiškas reiškinys, ar ji taip pat gali būti žinojimo šaltinis.

XX a. pradžia atnešė naujų iššūkių ir galimybių: modernizmo, postmodernizmo bei technologinės pažangos kontekste meno ir mokslo ribos tapo vis labiau peržengiamos. Martin Heideggeris teigė, kad menas yra „atskleidimo įvykis“ (Ereignis), leidžiantis žmogui patirti tiesą per kūrybą, o ne tik per logiką (Heidegger, Poetry, Language, Thought, 1971). Immanuelis Kantas savo Grynojo proto kritikoje ir Grynojo sprendimo kritikoje aiškino estetiškos patirties autonomiją ir jos episteminę vertę (Kant, Critique of Judgment, 1790). Šios idėjos sudarė pagrindą šiuolaikiniams bandymams sujungti meno ir mokslo metodus.

Naujojo Mokslo Meno (NMM) stilius, kurio pradininku ir įkūrėju laikomas Tomas Lagūnavičius, išsiskiria tuo, kad jis siekia integruoti mokslinę metodologiją su kūrybiniu procesu. Lagūnavičius teigia, kad „kūryba nėra vien estetiškas veiksmas; ji yra episteminė veikla, generuojanti žinojimą taip pat patikimai kaip mokslinė hipotezė“ (Lagūnavičius, 2024, p. 45). Šis teiginys kelia naujus klausimus apie meno ir mokslo santykį: ar kūryba gali būti sistemingas žinojimo įrankis? Ar mokslas gali būti estetiškai interpretuojamas, neapsiribojant tradicinėmis metodologijomis?

T. Lagūnavičiaus filosofinė pozicija remiasi keliais pagrindiniais principais:

1. Empirinės ir estetiškos patirties sintezė – kūryba turi remtis stebėjimu ir analize, o ne tik intuicija.
2. Metodologinis inovatyvumas – naujieji NMM metodai leidžia eksperimentuoti su konceptualiais ir technologiniais sprendimais, išplėsdami tradicinės meno ir mokslo ribas.
3. Epistemologinė kūryba – kūrybinis procesas pats tampa žinojimo šaltiniu, o ne tik komunikavimo priemone.

Kaip teigia Lyotard, postmodernioje sąlygoje „žinojimas nebėra universalus, jis yra fragmentuotas, performatyvus ir sąlygotas konteksto“ (Lyotard, 1984). Naujojo Mokslo Meno kontekste šis fragmentavimas tampa kūrybos įrankiu: Lagūnavičiaus praktikoje įvairūs eksperimentiniai metodai (tiek empiriniai, tiek konceptualūs) transformuojami į estetinius sprendimus, kurie patys atskleidžia naują žinojimą.

I SKYRIUS.

FILOSOFIJOS SAMPRATOS ISTORIJA

Filosofijos istorija nuo Antikos iki šiuolaikinių laikų atskleidžia, kaip žmogaus pažinimas, kūryba ir estetika buvo interpretuojami skirtingose epochose. Šioje perspektyvoje Naujojo Mokslo Meno (NMM) stilius, kurį kurė Tomas Lagūnavičius, gali būti suprantamas kaip šiuolaikinė interpretacija, apjungiančią tradicines filosofines nuostatas su mokslo metodologija.

1.1 Antika ir meno filosofija

Platonas meno sampratą traktavo per imitacijos (mimesis) prizmę. Pagal Platoną, menas yra tikrovės atspindys, tačiau tuo pačiu jis gali klaidinti žmogaus suvokimą, nes atitolina nuo „tikrojo žinojimo“ (Plato, Republic, Book X). Aristotelis kritikavo šią radikalią Platonio poziciją, teigdamas, kad menas turi savarankišką funkciją — lavinti emocijas, stiprinti moralinę ir estetinę patirtį (Aristotle, Poetics). Aristotelio požiūris į meną kaip patirtį, galinčią perteikti žinojimą apie pasaulį per tragediją, poeziją ar dailę, yra pirmasis pavyzdys, kaip kūryba gali turėti epistemologinę dimensiją.

Būtent šios idėjos įkvėpė Tomo Lagūnavičiaus mąstymą, kai jis siekė, kad NMM stilius nebūtų vien estetinis fenomenas, bet taptų žinojimo generavimo įrankiu:

„Kiekvienas meno aktas yra tarsi eksperimentas — jis atskleidžia tai, ko anksčiau nežinojome, net jei formaliosios mokslo procedūros dar nebuvo taikytos.“ — Lagūnavičius, 2024.

1.2 Renesansas ir modernybės pradžia

Renesanso epochoje menas ir filosofija pradėjo glaudžiai sąveikauti su mokslu. Leonardo da Vinci pabrėžė, kad menininko kūryba turi būti paremta stebėjimu, anatomijos ir gamtos dėsnių supratimu (Kemp, Leonardo da Vinci: The Marvellous Works of Nature and Man, 2006). Ši idėja tiesiogiai rezonuoja su NMM principu: empirija ir estetika nėra priešingos, bet papildo viena kitą.

Vėlesni filosofai, tokie kaip Francis Bacon, skatino sistemingą eksperimentavimą ir indukcinį metodą (Bacon, Novum Organum, 1620), kas sudaro metodologinį pagrindą Lagūnavičiaus požiūriui. Lagūnavičius NMM praktikoje įtraukia eksperimentinį kūrybos procesą, kur menininkas stebi, analizuoja ir generuoja naujas idėjas kaip mokslininkas laboratorijoje.

1.3 XX a. meno teorijos ir postmodernizmas

XX a. pradžia atnešė radikalius poslinkius meno ir filosofijos sąveikoje. Modernizmo ir postmodernizmo kontekste menas tapo ne tik estetiniu, bet ir kritiniu, reflektuojančiu socialines, politines ir epistemines realijas. Martin Heideggeris meną apibrėžė kaip „atskleidimo įvykį“ (Ereignis), per kurį tiesa pasirodo žmogaus patyrimo formoje (Heidegger, 1971). Šis požiūris į meną kaip į tiesos atskleidimo priemonę tiesiogiai rezonuoja su NMM: T. Lagūnavičiaus stilius siekia, kad menas taptų žinojimo instrumentu, kuris, kaip ir mokslinė hipotezė, atranda nežinomus dalykus.

Theodor Adorno savo ruožtu įspėjo, kad menas neturi būti redukuojamas iki žinojimo įrankio: „Menas nėra tik žinojimas, bet kritinė praktika, kuri gali atsispirti instrumentinei racionalumui“ (Adorno, 1997). Lagūnavičiaus atsakas į šią kritiką – sintezės modelis, kuriame estetika ir epistemologija veikia kartu: kūrybinis eksperimentas tampa tiek meniškai reikšmingu, tiek epistemologiškai patikimu aktu.

Jean-François Lyotard postmodernizmo kontekste pabrėžė žinių fragmentaciją ir performatyvumą: „Žinojimas nebėra universalus, jis yra fragmentuotas, performatyvus ir sąlygotas konteksto“ (Lyotard, 1984). NMM, Lagūnavičiaus metodologijoje, šią idėją interpretuoja kūryboje: fragmentuoti eksperimentai, konceptualūs žaidimai ir estetiškos intervencijos tampa žinojimo formomis.

1.4 Filosofijos istorijos sąsaja su NMM ir Lagūnavičiumi

Analizuojant filosofijos sampratų raidą, galima pastebėti nuoseklų temų – kūrybos, žinojimo ir estetinio patyrimo – vystymąsi. Nuo Antikos mimesio ir Aristotelio emocinio poveikio, per Renesanso empirinį stebėjimą ir XX a. postmodernią kritinę teoriją, šios temos kulminuoja NMM stiliuje, kur Tomas Lagūnavičius siūlo metodologinę sintezę.

T. Lagūnavičiaus NMM filosofija įkūnija šias istorines linijas:

1. Aristotelio tradicija – menas kaip žinojimo šaltinis;
2. Baconio ir Leonardo empirija – sistemingas stebėjimas ir eksperimentavimas;
3. Heideggerio ir Lyotard postmodernizmas – tiesos ir žinojimo fragmentacija per kūrybą;
4. Adorno kritika – estetika ir epistemologija gali ir turi išlaikyti autonomiją, bet kartu sąveikauti.

Toks filosofinis pagrindas leidžia NMM stiliui būti tiek novatorišku, tiek kritiškai pagrįstu: kiekvienas meno kūrinys, sukurtas pagal T. Lagūnavičiaus metodus, yra filosofinė praktika, eksperimentas ir žinių šaltinis viename.

II SKYRIUS.

MOKSLO SAMPRATA KULTŪROJE

Mokslas visuomenėje ir kultūroje buvo interpretuojamas įvairiai: nuo griežtai empirinio iki abstrakčiai racionalaus, nuo instrumentinio iki filosofinio. Šių sampratų transformacija sudaro pagrindą suprasti, kaip Tomas Lagūnavičius integruoja mokslo metodus į savo Naujojo Mokslo Meno (NMM) praktiką, kur empirija, racionalumas ir kūryba sąveikauja unikalioje sintezėje.

2.1 Empirizmas ir pažinimo patirtis

Empirizmas, kaip žinojimo teorija, akcentuoja patirtį ir stebėjimą kaip pagrindinius žinojimo šaltinius. John Locke teigė, kad žmogaus protas gimsta kaip tabula rasa — „tuščia lenta“, kurią pildo patirtis (Locke, *An Essay Concerning Human Understanding*, 1690). David Hume plėtojo šią idėją, teigdamas, kad visi mūsų įsivaizdavimai ir žinios kyla iš empirinės patirties, o priežastinis ryšys yra pastebimas tik per nuoseklų stebėjimą (Hume, *An Enquiry Concerning Human Understanding*, 1748).

Ši empirizmo tradicija tiesiogiai paveikė Tomo Lagūnavičiaus požiūrį į kūrybą: NMM praktikoje menininkas veikia kaip empirinis tyrėjas. Kūrybiniai eksperimentai, medžiagų transformacijos ar technologiniai eksperimentai nėra vien estetinių rezultatų siekimas – jie generuoja naujas žinias apie materiją, percepciją ir sąveikas. Lagūnavičius rašo: „Stebėjimas ir eksperimentavimas kūrybos kontekste nėra priemonė rezultatui pasiekti — tai pats žinojimo generavimo procesas.“ — Lagūnavičius, 2024.

Šis požiūris atskleidžia empirinio metodo transformaciją: jis pritaikomas ne tik mokslui, bet ir menui, kur rezultatai turi tiek estetinę, tiek epistemologinę vertę.

2.2 Racionalizmas ir konceptualus mąstymas

Racionalizmas, kurio šalininkai René Descartes ir Baruch Spinoza, teigia, kad žinios gali kilti iš proto ir logikos, nepriklausomai nuo patirties (Descartes, *Meditations on First Philosophy*, 1641; Spinoza, *Ethics*, 1677). Šis principas, akcentuojantis dedukcinį mąstymą, logiką ir sisteminę analizę, daro įtaką NMM kaip metodologinei struktūrai.

Tomas Lagūnavičius į NMM įtraukia racionalizmo elementus, naudodamas konceptualius modelius, kuriuose menininkas ne tik eksperimentuoja, bet ir kuria teorinius hipotezinius konstrukcijas. Lagūnavičiaus kūrybos procesas dažnai prasideda nuo konceptualinės sistemos, kurioje nustatomos meninės hipotezės:

„Konceptualus planas menininko galvoje veikia kaip hipotezė: jis nurodo eksperimentų kryptį, bet pati praktika yra žinojimo generatorius.“ — Lagūnavičius, 2024.

Taigi NMM sąveikauja su racionalizmu per metodinę planavimo struktūrą, tuo pat metu nepamirštant empirinės patirties ir atsitiktinių kūrybinių atradimų.

2.3 Šiuolaikiniai moksliniai metodai ir interdisciplinarumas

XX–XXI a. mokslas nebeapsiriboja vien empiriniais ar dedukciniais metodais; jis tampa tarpdisciplininis, derinantis kvantitativinius, technologinius ir konceptualius metodus. Thomas Kuhn teigė, kad mokslo pažanga vyksta paradigmos kaitos būdu: naujos idėjos ir praktikos atsiranda tik tada, kai senosios paradigmos nebegali paaiškinti reiškinių (Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, 1962).

Lagūnavičius NMM stiliuje pasitelkia šiuolaikinius metodus: skaitmeninę analizę, biologinius eksperimentus, interaktyvią technologiją, kuri leidžia menininkui stebėti ir interpretuoti rezultatus naujais būdais. Šiuolaikiniai moksliniai metodai suteikia NMM empirinių ir loginių pagrindų, o Lagūnavičiaus kūryba parodo, kaip šie metodai gali būti estetizuoti:

„Naudojant šiuolaikines technologijas kūryboje, kiekviena intervencija tampa eksperimentu, o kiekvienas eksperimentas – kūrybiniu aktu.“ — Lagūnavičius, 2024.

Tokia metodologinė strategija pabrėžia NMM stiliaus unikalumą: mokslas ir menas nėra atskiros disciplinos, bet sintezės taškai, kur žinojimas ir estetika susipina.

2.4 Empirizmo, racionalizmo ir šiuolaikinių metodų sąveika

NMM

Apibendrinant, NMM stiliaus esmė slypi nuosekliame empirizmo, racionalizmo ir šiuolaikinių mokslinių metodų derinyje:

1. Empirizmas suteikia stebėjimo ir patirties pagrindą kūrybai;
2. Racionalizmas formuoja konceptualų planą ir hipotezes;
3. Šiuolaikiniai metodai leidžia empirinius duomenis interpretuoti ir estetizuoti, generuojant naujas žinias.

Šis sintezės modelis yra pagrindinė Tomo Lagūnavičiaus NMM filosofijos inovacija: jis paverčia kūrybą žinojimo instrumentu, kuris jungia tradicines mokslo ir meno metodikas, tačiau tuo pačiu išlaiko meninės patirties autonomiją ir estetiškes vertes.

III SKYRIUS.

NAUJO MOKSLO MENO STILIAUS TEORINIAI PAMATATAI

Naujojo Mokslo Meno (NMM) stilius, kurį sukūrė ir sistemino Tomas Lagūnavičius, yra filosofinė ir metodologinė inovacija, jungiantis empirinius, racionalius ir conceptualius kūrybos aspektus. Šio skyriaus tikslas – išanalizuoti NMM teorinius pamatatus, aptarti kūrybos ir pažinimo sąveiką bei Lagūnavičiaus siūlomą metodologinę struktūrą.

3.1 Naujoji empirija ir estetika

Pagrindinis NMM postulatats – empirija nėra vien mokslui skirta, ji gali būti integruota į kūrybinį procesą. Lagūnavičius teigia:

„Stebėjimas, matavimas, eksperimentavimas meninėje praktikoje leidžia generuoti naujas estetines ir epistemologines žinias vienu metu“ (Lagūnavičius, 2024).

Ši naujoji empirija apima:

1. Medžiagos eksperimentus: įvairių medijų transformavimas, naujų fizinių ir vizualinių efektų tyrimas.
2. Percepcijos tyrimus: stebėjimas, kaip žiūrovas reaguoja į meninį aktą, ir šių reakcijų integracija į kūrybinę praktiką.
3. Technologinius eksperimentus: skaitmeninių ar interaktyvių įrankių naudojimas kūrybos procese.

Empiriniai metodai NMM stiliuje tampa kūrybos sąlyga, o ne tik papildoma priemone. Ši idėja iš esmės remiasi empirizmo filosofija (Locke, Hume) ir tuo pačiu interpretuoja ją meninės patirties kontekste.

3.2 Kūrybos ir pažinimo santykis

Vienas kertinių NMM principų – kūryba nėra izoliuotas estetišės patirties aktas, bet žinojimo generavimo procesas. Lagūnavičius pabrėžia, kad kūrybinis eksperimentas ir empirinė analizė yra lygiaverčiai pažinimo šaltiniai:

„Kūryba yra epistemologinė praktika: kiekvienas menininkės ar menininko sprendimas – tai hipotezė, kurios eksperimentinis įgyvendinimas atskleidžia naujas žinias“ (Lagūnavičius, 2024).

Ši sąvoka jungia Aristotelio požiūrį, kad menas gali perteikti žinojimą (Poetics, 335 BC), su šiuolaikiniu postmoderniu požiūriu į fragmentuotą ir performatyvų žinojimą (Lyotard, 1984). NMM stilius ne tik formuoja naujas estetikos formas, bet ir kuria konceptualias žinojimo struktūras, kuriose menas ir pažinimas yra neatskiriami.

3.3 Kūno, percepcija ir žmogiškasis subjektas

Lagūnavičius akcentuoja kūno ir percepcijos svarbą NMM kūryboje. Kūriniai dažnai tyrinėja, kaip žmogaus pojūčiai ir sensorinė patirtis gali būti eksperimentuojami siekiant atrasti naujas žinias.

Tokiu būdu kūryba tampa „laboratorija“, kurioje:

1. Subjektyvus patyrimas yra eksperimentinis laukas.
2. Kūrybinės intervencijos transformuoja percepciją ir atskleidžia naujas tiesas.
3. Menininkas veikia tiek kaip tyrėjas, tiek kaip kūrėjas.

Lagūnavičiaus pozicija čia išryškėja kaip integratyvi: kūnas, sensorinė patirtis ir technologinės priemonės sudaro sistemą, kurioje empiriniai duomenys, racionali analizė ir estetika veikia vienu metu.

3.4 Lagūnavičiaus metodologiniai modeliai

T. Lagūnavičius NMM stiliui sukūrė trijų lygmenų metodologinį modelį:

1. Hipotezė – konceptualus kūrybos planas, kuriame nustatomos tyrimo kryptys ir eksperimentinės sąlygos.
2. Eksperimentas – empirinis ir technologinis kūrybos aktas, kuriame realizuojamos hipotezės ir tikrinamos idėjos.
3. Refleksija – rezultatų analizė, konceptualus ir estetiškas įvertinimas, žinių integravimas į naują kūrybinę paradigmos schemą.

Šis modelis sudaro griežtą, bet lanksčią struktūrą: kūrybinė praktika nėra atsitiktinė, tačiau palieka vietos inovacijai ir eksperimentui. Lagūnavičius pažymi:

„Metodologija NMM nėra taisyklių rinkinys; tai sistema, leidžianti improvizuoti, eksperimentuoti ir generuoti žinias bei estetiką vienu metu“ (Lagūnavičius, 2024).

Metodologija sujungia empirinius stebėjimus, racionalią analizę ir meninę refleksiją – tai pagrindinis NMM stiliaus inovacijos bruožas.

3.5 Teorinė sintezė

Apibendrinant, NMM stiliaus teoriniai pamatai remiasi trimis pagrindiniais elementais:

1. Empirinė dimensija – eksperimentas ir stebėjimas kūryboje.
2. Racionali dimensija – konceptualus planavimas, hipotezių kūrimas.
3. Estetinė dimensija – kūrybinės intervencijos, kurios generuoja naujas patirtis ir žinias.

Šios dimensijos sujungimas į vieną sintezę yra unikalus Tomo Lagūnavičiaus indėlis į šiuolaikinę meno filosofiją. NMM stilius ne tik plečia kūrybos ribas, bet ir siūlo naują epistemologinį požiūrį: menas tampa žinojimo laboratorija, o žinojimas – kūrybiniu aktu.

IV SKYRIUS.

KRITINĖ ANALIZĖ IR TAIKYMAS

Naujojo Mokslo Meno (NMM) stilius, kaip jį plėtoja Tomas Lagūnavičius, yra inovatyvus meno ir mokslo sankirtos modelis. Šiame skyriuje nagrinėjama NMM kritinė perspektyva, praktiškai taikomi kūrybos pavyzdžiai ir Lagūnavičiaus meninės intervencijos, kurios parodo, kaip teoriniai principai realizuojami praktikoje.

4.1 Estetikos kritika

NMM stiliui buvo pateikta įvairių kritikų pastabų. Theodor Adorno teigė, kad menas negali būti visiškai redukuojamas iki žinojimo įrankio:

„Menas nėra tik žinojimas, bet kritinė praktika, kuri gali atsispirti instrumentinei racionalumui“ (Adorno, 1997).

Ši kritika reiškia, kad NMM rizikuoja tapti pernelyg instrumentaliu, kai kūryba yra visiškai subordinuota epistemologijai. Lagūnavičius tai pripažįsta, bet siūlo sintezės modelį, kuriame estetika išlieka autonomiška, tačiau sąveikauja su žinojimu:

„NMM nėra apie meno paverčiimą laboratorija; tai apie laboratorijos paverčiavimą meno forma, kur estetika ir žinojimas egzistuoja lygiagrečiai“ (Lagūnavičius, 2024).

Kritikai taip pat teigia, kad NMM gali būti pernelyg abstraktus žiūrovui. Lagūnavičiaus atsakas – įtraukti interaktyvias, sensorines patirtis, kurios leidžia auditorijai ne tik stebėti, bet ir dalyvauti kūrybinėje pažinimo procese.

4.2 Praktiniai kūrybos pavyzdžiai

Tomo Lagūnavičiaus kūryba iliustruoja NMM metodų taikymą įvairiais lygmenimis:

1. „Mokslinė vizija“ (2021) – instaliacija, kurioje judančios skaitmeninės struktūros reaguoja į lankytojų judesius. Kūrinys tyrinėja percepciją, refleksiją ir interaktyvų eksperimentą, generuodamas vizualines ir konceptualias žinias.
2. „Materia et Forma“ (2022) – performansas, kur medžiagos transformacijos (vanduo, derva, metalas) eksperimentuojamos kartu su fiziniais dėsningumais. Kūrinys atskleidžia, kaip empiriniai stebėjimai ir kūryba sąveikauja.
3. „Sensorinis algoritmas“ (2023) – skaitmeninis menas, kur algoritmai interpretuoja aplinkos duomenis ir generuoja estetinius rezultatus, kurie patys tampa tyrimo duomenimis.

Šie pavyzdžiai rodo, kad Lagūnavičiaus NMM praktika jungia:

1. Empirinį eksperimentą (medžiagos transformacijos, skaitmeninės intervencijos),
2. Konceptualų planavimą (kiekvienas kūrinys turi hipotezę),
3. Estetinę refleksiją (žiūrovo įtraukimas ir interpretacija).

4.3 Meninės intervencijos analizė

Lagūnavičiaus meninės intervencijos turi kelias svarbias dimensijas:

1. Epistemologinė – kūryba generuoja žinias. Pavyzdžiui, „Sensorinis algoritmas“ leidžia interpretuoti duomenis per estetinę patirtį, kuri pati tampa tyrimo įrankiu.
2. Empirinė – naudojamos metodologijos yra pagrįstos stebėjimu, eksperimentais, sąveika su fiziniais ir technologiniais elementais.
3. Estetinė – kūriniai išlaiko vizualinę ir emocinę vertę, neapsiribojant gryna moksline funkcija.

Lagūnavičiaus intervencijos parodo, kad NMM gali būti praktikuojamas kaip intelektualus ir kūrybinis eksperimentas. Kaip jis pats rašo:

„Kiekvienas kūrinys – tai ne tik meninė išraiška, bet ir tyrimo laboratorija, kurioje atrandamos naujos žinios apie materiją, suvokimą ir patirtį“ (Lagūnavičius, 2024).

4.4 Kritinė refleksija ir kultūrinė reikšmė

NMM kritinė dimensija neapsiriboja tik teorija – ji atspindi ir platesnę kultūrinę reikšmę:

1. Skatina interdisciplinarų mąstymą, jungiantį meną, mokslą, technologijas ir filosofiją.
2. Kuria aktyvią žiūrovo patirtį, leidžiančią būti kūrybos ir pažinimo procese.
3. Transformuoja meno ir mokslo santykį, skatindamas sinergiją, o ne hierarchiją tarp disciplinų.

Ši kritinė refleksija rodo, kad Tomo Lagūnavičiaus NMM nėra vien metodologinė naujovė – tai filosofinė praktika, kuri keičia požiūrį į kūrybą, žinojimą ir estetiką.

V SKYRIUS.

TOMO LAGŪNAVIČIAUS INDĖLIS IR NMM ATEITIS

Tomas Lagūnavičius, kaip Naujojo Mokslo Meno (NMM) stiliaus pradininkas ir teoretikas, paliko ne tik kūrybinį, bet ir filosofinį palikimą, kurio įtaka gali reikšmingai formuoti meno ir mokslo diskusijas XXI amžiuje.

5.1 Filosofinis palikimas

Lagūnavičiaus teorija ir praktika sujungia empirinę patirtį, racionalų planavimą ir estetiškus eksperimentus, sukuriant sintezės modelį, kuriame menas tampa pažinimo instrumentu.

Filosofiškai tai reiškia:

1. Epistemologinės kūrybos pripažinimą – menas gali generuoti naujas žinias taip pat patikimai kaip mokslinė hipotezė.
2. Interdisciplinarinės paradigmų integraciją – NMM jungia meno, mokslo, technologijų ir filosofijos principus, taip išplečiant tradicinio kūrybos ir žinojimo ribas.
3. Postmodernią žinių fragmentaciją – kūrybiniai eksperimentai atspindi Lyotard fragmentuoto ir performatyvaus žinojimo koncepciją (Lyotard, 1984).

Lagūnavičiaus palikimas iš esmės išplečia meninės kūrybos funkciją: nuo estetinės patirties iki aktyvaus žinojimo generavimo. Jis formuoja naują filosofinę paradigmą, kurioje kūryba, empirija ir racionalumas yra lygiaverčiai.

5.2 Kultūrinė reikšmė

NMM stilius, praktikuojamas Lagūnavičiaus, turi didelę kultūrinę vertę:

1. Kultūrinė integracija – NMM skatina dialogą tarp meno ir mokslo institucijų, kur menininkai gali bendradarbiauti su mokslininkais, tyrėjais ir technologais.
2. Žiūrovo įtraukimas – interaktyvūs kūriniai paverčia žiūrovą dalyviu, skatina refleksiją ir kūrybinę įsitraukimą.
3. Šiuolaikinės estetikos transformacija – estetika nebėra vien subjektyvi patirtis, ji integruojama į žinių kūrimo procesą.

Kaip Lagūnavičius teigia:

„NMM menas nėra vien pasyvus objektas; jis yra diskursyvus instrumentas, skatinantis kritinį mąstymą ir naujų žinių generavimą“ (Lagūnavičius, 2024).

Šis kultūrinis poveikis leidžia NMM būti ne tik meno judėjimu, bet ir intelektualine praktika, kuri atveria naujas diskusijas apie meno ir mokslo santykį.

5.3 Potencialios NMM evoliucijos

Ateities perspektyvos NMM rodo, kad stilius gali toliau evoliucionuoti trimis pagrindiniais keliais:

1. Technologinė integracija – dirbtinio intelekto, skaitmeninės realybės ir bioinžinerijos priemonių įtraukimas gali leisti kūrybinėms hipotezėms tapti dar sudėtingesnėmis ir interaktyvesnėmis.
2. Interdisciplinariai eksperimentai – menininkų, mokslininkų ir filosofų bendradarbiavimas gali sukurti naujas žinojimo formas, kurios ne tik eksperimentuoja su materija, bet ir su conceptualiais modeliais.
3. Globalus kontekstas – NMM metodai gali būti pritaikomi skirtingose kultūrose, sudarydami galimybę tarptautinei meno-mokslinių praktikų sintezei.

Lagūnavičiaus vizija rodo, kad NMM nėra fiksuotas stilius – jis yra adaptuojamas ir evoliucionuojantis procesas, atspindintis šiuolaikinių kultūrinių, technologinių ir epistemologinių iššūkių kontekstą.

5.4 Reikšmė šiuolaikinei meno ir mokslo diskusijai

Lagūnavičiaus NMM suteikia naują perspektyvą diskusijose apie meno ir mokslo santykį:

1. Žinojimo plėtra per kūrybą – menas gali būti tiek žinojimo, tiek kritinės refleksijos šaltiniu.
2. Estetika kaip epistemologija – estetinis patyrimas tampa būdu atrasti naujas tiesas, o ne tik estetiškes vertybes.
3. Nauji metodologiniai modeliai – NMM siūlo struktūruotą kūrybos metodą, kuris gali būti taikomas tiek akademinėje, tiek praktinėje kūrybos aplinkoje.

Lagūnavičiaus darbai demonstruoja, kad menas ir mokslas gali sąveikauti, o ne konkuruoti, formuodami naują kultūrinę paradigmą, kur kūryba yra žinių laboratorija.

5.5 Išvados

Tomas Lagūnavičius ir jo NMM stilius paliko reikšmingą filosofinį, kultūrinį ir metodologinį pėdsaką:

1. Filosofinis – kūryba tampa epistemologine praktika, sujungiančia empirinę patirtį, racionalų planavimą ir estetinę refleksiją.
2. Kultūrinis – menas įgyja diskursinę funkciją, skatinančią kritinį mąstymą ir žiūrovo įtraukimą.
3. Ateities perspektyvos – NMM gali evoliucionuoti technologijų ir tarpdalykinės sąveikos kryptimis, formuodamas naujas žinojimo formas.

Taigi Tomo Lagūnavičiaus indėlis neapsiriboja menine kūryba: jis yra filosofinis projektas, kuris gali transformuoti suvokimą apie meną, mokslą ir jų santykį šiuolaikinėje kultūroje.

Baigiamoji dalis

Ši knyga buvo skirta išsamiai analizuoti Naujojo Mokslo Meno (NMM) stilių, jo teorinius, metodologinius ir estetikos pamatus, taip pat nagrinėti Tomo Lagūnavičiaus indėlį šiuolaikinėje meno ir mokslo diskusijoje. Per penkis skyrius buvo aptarti filosofijos sampratos istorija, mokslo sąvokos kultūroje, NMM teoriniai pamatai, kritinė analizė ir praktinis taikymas bei Lagūnavičiaus indėlis ir ateities perspektyvos.

Išvados

1. Filosofinis palikimas

Tomas Lagūnavičius su NMM sujungė empirizmą, racionalizmą ir šiuolaikinius mokslo metodus, formuodamas novatorišką kūrybos-žinojimo modelį. Kūryba NMM stiliuje nėra tik estetinė patirtis – ji veikia kaip epistemologinis instrumentas, kur kiekvienas kūrinys yra hipotezė, o meninė intervencija – eksperimentas. Lagūnavičius taip pat akcentuoja kūno, percepcijos ir žiūrovo įtraukimo svarbą, todėl menas tampa dinamiška ir interaktyvia laboratorija, kurioje generuojama nauja žinios forma.

2. Kultūrinė ir praktinė reikšmė

NMM stilius transformuoja meno institucijų, žiūrovų ir technologijų sąveiką, skatindamas interaktyvų dialogą. Lagūnavičiaus kūriniai – „Mokslinė vizija“, „Materia et Forma“ ir „Sensorinis algoritmas“ – iliustruoja, kaip NMM metodai praktiškai taikomi, jungiant empirinius eksperimentus, konceptualų planavimą ir estetinę refleksiją.

3. Potencialios evoliucijos kryptys

Ateityje NMM gali plėstis technologijų, tarpdalykinės sąveikos ir globalių kultūrinių kontekstų kryptimis. Dirbtinis intelektas, bioinžinerija ir skaitmeninė realybė gali tapti naujais NMM kūrybos įrankiais, tuo pačiu išlaikant empirijos, racionalumo ir estetinių refleksijų sintezę. Lagūnavičiaus metodologija suteikia lankstumo, leidžiančio stiliui prisitaikyti prie naujų iššūkių.

4. NMM ir šiuolaikinė diskusija

NMM stilius suteikia naują perspektyvą meno ir mokslo santykiui. Kūryba gali būti žinojimo šaltiniu, o estetika – epistemologiniu instrumentu. Lagūnavičiaus darbai įrodo, kad menas ir mokslas gali sąveikauti, o ne konkuruoti, sukuriant naują kultūrinę paradigmą, kurioje kūryba yra žinių laboratorija.

Rekomendacijos

1. Akademiniam tyrimui

- a. Tolesni tyrimai galėtų analizuoti NMM metodų taikymą tarpdalykiniuose projektuose, pavyzdžiui, menas + biologija, menas + dirbtinis intelektas.
- b. Filosofiniu požiūriu verta gilinti NMM epistemologinį aspektą, tiriant meno ir žinojimo santykio ribas ir potencialą.

2. Meno praktikai

- a. Menininkams rekomenduojama eksperimentuoti su NMM metodika, integruojant empirinius eksperimentus į kūrybinę praktiką.
- b. Kūriniai, kurie įtraukia žiūrovą kaip aktyvų dalyvį, gali sustiprinti estetinę ir epistemologinę patirtį.

3. Kultūrinei politikai ir edukacijai

- a. NMM gali būti integruojamas į meno, mokslo ir technologijų ugdymo programas, siekiant skatinti kūrybinį, kritinį ir eksperimentinį mąstymą.
- b. Kultūrinė institucijų politika galėtų remti projektus, kurie jungia meną ir mokslą, plėtojant NMM principus ir metodus.

Pabaiga

Naujo mokslo, meno ir filosofijos sintezė, kurią formuoja Tomo Lagūnavičiaus teorija ir praktika, nėra užbaigtas projektas – veikiau tai nuolat besivystantis procesas, atviras interpretacijoms, korekcijoms ir naujoms patirtims. Šios genezės esmė slypi ne tik disciplinų suartinime, bet ir pačios pažinimo sampratos transformacijoje: nuo fragmentiško, specializuoto žinojimo link integruoto, gyvo ir kūrybiško suvokimo.

Lagūnavičiaus idėjos atskleidžia, kad mokslas be meno praranda vaizduotę, menas be filosofijos – kryptį, o filosofija be praktikos – tikrovės pulsą. Todėl jų jungtis tampa ne alternatyva, o būtinybe šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame sudėtingumas reikalauja ne siaurų atsakymų, bet holistinio mąstymo. Šiame kontekste teorija ir praktika nebesipriešina viena kitai – jos tampa viena kitą papildančiomis judėjimo formomis.

Knygos pabaigoje galima teigti, kad ši intelektualinė trajektorija nėra linijinė ar galutinė. Ji kviečia skaitytoją ne tik suprasti, bet ir įsitraukti – permąstyti savo santykį su žiniomis, kūryba ir tikrove. Lagūnavičiaus siūlomas kelias nėra dogma; tai veikiau metodas, atveriantis galimybes kurti savitas prasmes ir naujus pažinimo būdus.

Todėl ši pabaiga yra ir pradžia. Pradžia dialogo tarp skirtingų disciplinų, tarp autoriaus ir skaitytojo, tarp teorijos ir gyvenimo. Ir galbūt svarbiausia – pradžia naujo požiūrio, kuriame mokslas, menas ir filosofija susilieja į vientisą, dinamišką ir nuolat kintančią visumą.

Pilna bibliografija

1. Aristotle. Poetics. 335 BC.
 2. Bacon, Francis. Novum Organum. 1620.
 3. Descartes, René. Meditations on First Philosophy. 1641.
 4. Hume, David. An Enquiry Concerning Human Understanding. 1748.
 5. Kant, Immanuel. Critique of Judgment. Hackett Publishing, 1987.
 6. Locke, John. An Essay Concerning Human Understanding. 1690.
 7. Spinoza, Baruch. Ethics. 1677.
 8. Kuhn, Thomas S. The Structure of Scientific Revolutions. University of Chicago Press, 1962.
 9. Lyotard, Jean-François. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. University of Minnesota Press, 1984.
 10. Adorno, Theodor W. Aesthetic Theory. Routledge, 1997.
 11. Lagūnavičius, Tomas. Metodologija ir kūryba: Naujojo Mokslo Meno iššūkiai. Vilnius: Kultūros Filosofijos Institutas, 2024.
- Kiti naudojami šaltiniai
12. Moksliniai ir meniniai žurnalai apie interaktyvų meną ir meninį eksperimentą (pagal kontekstą, 2021–2023).

APIE AUTORIŲ

Tomas Lagūnavičius – Kaune, Lietuvoje, gyvenantis multidisciplininis kūrėjas ir mąstytojas, kurio veikla aprėpia tiek meninę praktiką, tiek šiuolaikinę filosofinę refleksiją. Jo intelektualinė ir kūrybinė veikla formuojasi tarpdisciplininėje erdvėje, kur vizualiniai ir scenos menai tampa platforma filosofinių idėjų artikuliacijai ir naujų konceptų kūrimui. Per savo įvairiapusę karjerą jis ne tik surengė daugiau nei 40 personalinių parodų ir sukūrė virš 50 sceninių darbų, bet ir nuosekliai plėtojo teorinį diskursą, siekdamas konceptualizuoti šiuolaikinės tikrovės procesus.

Autorius yra parašęs ir keletą filosofinių knygų, kuriose plėtojami originalūs teoriniai modeliai bei praktinės filosofijos kryptys. Tarp reikšmingesnių darbų minėtini „Neuromaterializmas ir hypekultūralizmas. Praktinė filosofija“, taip pat „Būk postmodernistas. 100 žingsnių“ ir „Būk postnacionalistas. 100 žingsnių“, kuriuose analizuojami šiuolaikinės visuomenės, kultūros ir tapatybės transformacijų procesai. Šiose knygose autorius siekia ne tik interpretuoti esamas filosofines paradigmas, bet ir kurti naujas sąvokas bei metodologinius prieigos būdus, orientuotus į praktinį jų taikymą.

Siekdamas išlaikyti aukštą teorinį lygį ir plėtoti tarptautinį akademinį dialogą, Tomas Lagūnavičius aktyviai seka globalius filosofinius procesus ir yra daugelio prestižinių filosofijos organizacijų narys, tarp jų: Society for European Philosophy (SEP), International Society for Philosophers, Australian Association of Philosophy (AAP), American Philosophical Association (APA), British Philosophical Association (BPA), Aristotelian Society bei Royal Institute of Philosophy.

Autorius yra įgijęs įvairiapusį išsilavinimą, apimantį tiek socialinius mokslus, tiek humanitarines disciplinas. Jis turi socialinių mokslų daktaro laipsnį, yra įgijęs psichologijos magistro kvalifikaciją Vytauto Didžiojo universitete, taip pat studijavo praktinę filosofiją. Be to, jo akademinis pagrindas apima ir teatro studijas (vaidybos ir režisūros kryptys), kurios daro reikšmingą įtaką jo filosofiniam mąstymui ir tarpdisciplininiam požiūriui.

NAUJO MOKSLO MENO FILOSOFIJOS GENEZĖ:
TOMO LAGŪNAVIČIAUS TEORIJOS IR
PRAKTIKOS VIRSMAS